

T.C. KÜLTÜR VE TURİZM
BAKANLIĞI

CİLT 1

42. KAZI SONUÇLARI TOPLANTISI

Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü

**42. Uluslararası Kazı, Araştırma ve
Arkeometri Sempozyumu**

**42. KAZI SONUÇLARI
TOPLANTISI**

CİLT 1

**23-27 MAYIS 2022
DENİZLİ**

T.C. KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI ANA YAYIN NO: 3734/1
Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü Ana Yayın No: 195/1

Editör

Dr. Adil ÖZME

23-27 Mayıs 2022 tarihlerinde gerçekleştirilen 42. Uluslararası Kazı, Araştırma ve Arkeometri Sempozyumu Denizli Pamukkale Üniversitesi'nin katkılarıyla gerçekleştirilmiştir.

e-ISSN: 2667-8845

Grafik Tasarım

Nihal KARAPEK

Kapak Fotoğrafi

Bahadır Duman, Tripolis 2021 Yılı Kazı ve Restorasyon Çalışmaları

Not: Kazı raporları, dil ve yazım açısından Dr. Adil Özme tarafından denetlenmiştir. Yayımlanan yazıların içeriğinden yazarlar sorumludur.

Ankara 2023

ULUSLARARASI KAZI, ARAŞTIRMA VE ARKEOMETRİ SEMPOZYUMU YAYIN KURALLARI

Göndereceğiniz bildiri metinlerinin aşağıda belirtilen kurallara uygun olarak gönderilmesi, kitabın zamanında basımı ve kaliteli bir yayın hazırlanması açısından önem taşımaktadır. Bildirilerin yazımında kitaptaki sayfa düzeni esas alınarak;

* Yazılar A4 kağıda, üstten 5.5cm. alttan 5cm. soldan 4.5cm. sağdan 3cm.lik bir boşluk bırakılarak, 10 punto ile, bir satır aralığı olacak şekilde, Times New Roman fontu ile en fazla 10 sayfa yazılmalı,

* Başlık 14 punto, büyük harf ve bold olacak şekilde yazılmalı,

* Bildiri sahiplerinin isimleri başlığın altında, sağ üstte yer almalı, alt alta sıralanmalı ve unvan kullanılmamalı, dipnotta unvan, adı soyadı, bağlı olduğu kurum, şehir, ülke ve e-mail adresi mutlaka yazılmalıdır.

* Metinde ana başlıklar büyük harflerle ve italik, alt başlıklar, baş harfleri büyük ve italik olarak yazılmalı,

* Metin içinde geçen yabancı sözcük ve terimler, örneğin “*in-situ*” italik olarak yazılmalı,

* Metin içinde Milattan Önce gibi çok alışılmış kısıltmalar dışında kısaltma kullanılmamalı, Milattan Önce ve sonra kısaltması: M.Ö., M.S. Erken Tunç Çağı: ETÇ olarak kullanılmalıdır.

* Bölge adlarının ilk harfleri, aynı şekilde yer, coğrafya ve kurum adlarının ilk harfleri büyük yazılmalıdır. Örneğin: Doğu Anadolu, Yakın Doğu, Avrupa, Akdeniz Bölgesi, Dicle Nehri, Ankara Üniversitesi, Türk Tarih Kurumu gibi.

* Ölçü ve ağırlıklar m. cm. mm. lt. gr. şeklinde yazılmalı,

* Dipnotlar metnin altında ve metin içinde numaraları belirtilerek, 8 puntoda yazılmalı,

* Dipnot ve kaynakçada (bibliyografya) kitap ve dergi isimleri italik yazılmalı,

* Harita, çizim ve resimler 15 adetten fazla olmamalı, fotoğraflar JPG veya TIFF olarak gönderilmeli, gönderilen resimlerin çözünürlüğünün en az 300 pixel/inch olmalı,

* Çizimlere (Çizim: 1), resimlere (Resim: 1), haritalara (Harita: 1) olarak alt yazı yazılmalı ve kesinlikle levha sistemi kullanılmamalı,

* Yayın için telif anlaşması gerektiren Googleearth gibi görseller kullanılmamalı,

Yayınlanacak bildiri sayısının artması, kitapların zamanında basımını güçleştirdiğinden, bildirilerinizin sempozyum sırasında teslim edilmesi ya da en geç **1 Ağustos tarihine kadar, yayinlar@ktb.gov.tr** e-mail adresine gönderilmesi gerekmektedir.

Yayın kurallarına uymayan ve geç gönderilen bildiriler kesinlikle yayınlanmayacaktır.

PUBLICATION INSTRUCTIONS

The papers presented in the International Symposium of Excavations, Surveys and Archaeometry will be published as before.

1. In order to complete a high-quality print in time, we kindly request you to send the paper texts in the format specified below:

2. Texts should be written in 10 pages on A4 paper, with Times New Roman and 10 type size within a space of 13.5x19 cm. Line spacing should be 10 points.

3. Heading should be written in bold with 14 typesize and with 14 points of line space. Main headings should be written with capitals, sub-headings with lower letters. Both types of headings should be written in italics.

4. Footnotes should be placed at the bottom of the pages, with their numbers indicated in the text. Footnote texts should be written with 8 type size and line space of 8 points.

5. Book and periodical titles in the footnotes and bibliography should be written in italics.

6. Total number of drawings and photos should not exceed 15. Photos should be either in JPG or TIFF format with at least 300 dpi solution and sent in a separate file.

7. Captions should be added to drawings (Drawing: .....), photos (Photo: .....) and maps (Map: .....). Plate system should not be used.

8. Authors must indicate their names, titles and contact information in their papers.

9. Digital text of the paper should be added to the print-out and both texts should be identical. Otherwise the digital version will be considered default.

As sudden accumulation of papers makes it difficult to complete printing in time, papers should either be submitted during the symposium or sent to yayinlar@ktb.gov.tr until the 1st of August.

The papers that fail to comply with those instructions or that are sent after the deadline will not be published on no account.

İÇİNDEKİLER

Abdulkadir BARAN 2020-2021 İDYMA KAZI ÇALIŞMALARI.....	9
Abuzer KIZIL EUROMOS ANTİK KENTİ 2021 YILI ÇALIŞMALARI.....	19
Adnan BAYSAL CANHASAN HÖYÜKLERİ 2021 ÇALIŞMALARI.....	41
Ahmet ÇAYCI, Zekeriya ŞİMŞİR GEVALE KALESİ 2021 YILI KAZI ÇALIŞMALARI.....	45
Akın ERSOY, Sarp ALATEPELİ, Ozan ÇAKMAK SMYRNA / İZMİR 2021.....	55
Akın TEMÜR, Gözde YENİAY, Nagihan ÇAKIR, Sefa TORUN SEBASTOPOLİS ANTİK KENTİ 2021 YILI KAZI VE RESTORASYON ÇALIŞMALARI.....	71
Ali BAŞ, Remzi DURAN, Necla DURSUN, Şükrü DURSUN 2021 YILI KEYKUBADİYE SARAYI KAZISI.....	83
Ali BORAN, Razan AYKAÇ SİLİFKE KALESİ 2021 YILI KAZI ÇALIŞMALARI.....	103
Ali Yalçın TAVUKÇU, Akın TEMÜR, Zerrin AYDIN TAVUKÇU Mesut CEYLAN, Sinem COŞKUN, Kasım EKER, Ayşe AVLI ALABANDA 2021.....	119
Anacleto D'AGOSTINO, Valentina ORSI THE 2021 EXCAVATION SEASON AT UŞAKLI HÖYÜK.....	129
H. Asena KIZILARSLANOĞLU, Marcello BARBANERA ELAIUSSA SEBASTE 2021 KAZI ÇALIŞMALARI: HEDEFLER VE SONUÇLARI.....	143
Aslı ÖZYAR, Elif ÜNLÜ, Serdar YALÇIN, Türkan PİLAVCI TARSUS-GÖZLÜKULE KAZISI 2021 YILI ÇALIŞMALARI.....	157

Asuman BALDIRAN IASOS KAZISI 2021 YILI ÇALIŞMALARI	173
Atilla ENGİN, Özgür ÇOMAK, Deniz Burak KİŞNİŞ HAMAÇ HÖYÜK KURTARMA KAZILARI 2021	195
Atilla ENGİN, Sabahattin EZER, Abdülhamit KAVAK, Aydoğan BOZKURT, Derya BOZKURT, Şenay DORUK ENGİN, Deniz Burak KİŞNİŞ OYLUM HÖYÜK 2021	215
Atilla ENGİN, Özgür ÇOMAK, Emrah ÖZDEMİR TAŞLIGEÇİT HÖYÜĞÜ KURTARMA KAZILARI 2021	233
Atila TÜRKER, Kenan SÜRÜL, Cahide Gizem TIRIL ÖZBİLGİN, Gamze Nur MERİÇ DOMBALAKTEPE KAZISI 2021: BAŞLANGIÇ RAPORU VE İLK SONUÇLAR	253
Aygün EKİN MERİÇ, Ali Kazım ÖZ, Nezihat KÖŞKLÜK KAYA, Fatih Hakan KAYA, Nihal KARDORUK, Yusuf KAHVECİ İZNİK ROMA TİYATROSU 2021 YILI KAZI VE RESTORASYON ÇALIŞMALARI	269
Ayla SEVİM EROL, Serdar MAYDA, Tolga KÖROĞLU, Çilem SÖNMEZ SÖZER ÇORAKYERLER 2021 YILI ÇALIŞMALARI	289
A. Tuba ÖKSE, Mesut VURAL, Vehbi YURT, Azad GÜL AMBAR BARAJI – GRE FILLA (AMBAR I) 2021 KURTARMA KAZILARI	297
Ayşegül AYKURT, Kadir BOYÜKULUSOY, Umay OĞUZHANOĞLU ÇALTILAR HÖYÜK 2021 YILI KAZILARI	313
Aytaç COŞKUN AMBAR BARAJI 2021 YILI ÇALIŞMALARI	333
Aytaç COŞKUN SİLVAN BARAJI 2021 YILI KAZI ÇALIŞMALARI	357
Aytaç COŞKUN, Gamze HASDEMİR BOZKUŞ ZERZEVAN KALESİ 2021 YILI ÇALIŞMALARI	377

B. Ayça POLAT BECKS	
KREMNA KAZISI 2021 YILI ÇALIŞMALARI (İLK SEZON)	391
Bahadır DUMAN	
TRIPOLIS 2021 YILI KAZI VE RESTORASYON ÇALIŞMALARI	405
Bilal SÖĞÜT, Tunç SEZGİN	
STRATONIKEIA VE LAGINA 2021 YILI ÇALIŞMALARI	425
Bilge HÜR MÜZLÜ, Göze ÜNER, Ahmet MÖREL, Mevlüt Nebi GÜMÜŞTEKİN, Gurbet KILINÇ, Burak SÖNMEZ, Hilal USLU	
SELEUKEIA SIDERA ANTİK KENTİ 2021 YILI TİYATRO SCENE BİNASI ÇALIŞMALARI	445
Birol CAN	
BLAUNDOS ANTİK KENTİ 2019-2021 ÇALIŞMALARI (İKİNCİ, ÜÇÜNCÜ VE DÖRDÜNCÜ SEZON)	453
Bora UYSAL, Ali ÇİFÇİ	
ELBİSTAN KARAHÖYÜK VE HAMZATEPE KAZILARI 2021	471
C. Brian ROSE, Ayşe GÜRSAN SALZMANN	
GORDION 2021	481
Celal ŞİMŞEK	
LAODIKEIA BATI TİYATROSU ÇALIŞMALARI	493
Cesur PEHLEVAN, Yener BEKTAŞ, Pınar GÖZLÜK KIRMIZIOĞLU, Okşan BAŞOĞLU, Uğur DOĞAN, Ayhan YİĞİT, Ferhat KAYA, Ali AKBABA	
2021 YILI YENİYAYLACIK FOSİL LOKALİTESİ KAZISI	513
Christof BERNS, Christine ÖZGAN, Julien ZURBACH	
MİLET 2021 YILI ÇALIŞMALARI	523

ÇALTILAR HÖYÜK 2021 YILI KAZILARI

Ayşegül AYKURT*
Kadir BOYÜKULUSOY
Umay OĞUZHANOĞLU'

Çaltılar Höyük, Muğla ili, Seydikemer ilçesinin 56 km. kuzeydoğusunda; Elmalı ilçesinin 30 km. kuzeybatısında (Resim: 1); Çaltılar mahallesine bitişik bir konumda, denizden yaklaşık 1.257 m yükseklikte yer almaktadır (Resim: 2). Höyük kuzey–güney doğrultusunda 175 m, batı–doğu doğrultusunda 160 m. olup, 11 m. yüksekliğindedir. Yaklaşık 3 hektar büyüklüğündeki yerleşim topoğrafyaya bağlı olarak kuzeyden güneye doğru eğim yapmaktadır. Höyüğün doğusundan Küçükülü Çayı geçmekte, 300 m. kuzeyinde ise yörede Kırkpınar olarak tanımlanan bir su kaynağı bulunmaktadır. Küçükülü Çayı, höyüğün 2,5 km. güneybatısında Karaçulha Çayı ile birleşerek Seki Ovası'na girmekte ve Eşen Çayı'nı oluşturmaktadır. Antik Dönem Xanthos nehir sisteminin (Eşen Çayı) üst kısımlarında bulunan höyük, Oinoanda'nın 15 km. kuzeydoğusunda, Balboursa'nın ise 10 km. güneydoğusundadır. Bu bölge, Hitit metinlerinde Lukka olarak tanımlanan bir bölgeye karşılık gelen ve ötesine uzanan bir alanı kapsamaktadır.¹ Romalılardan önce ise Kabalia olarak adlandırılan bir bölgeye ait olan yöre, Roma Dönemi'nde kuzeyin bir parçası olmuştur.²

Höyük 1988 yılında John James Coulton yönetiminde Balboursa antik kentinin doğusunda; Karaçulha ve Küçükülü Çayı'nın üst akaçlama alanlarında gerçekleştirilen yüzey araştırmasında saptanmıştır.³ Coulton'un ön raporlarında, görsel malzeme olmaksızın burada M.Ö. 4., 3. ve 1. bin yıl başına ait seramikler bulunduğu belirtilmiştir. 1990 yılında höyük ve yakın çevresi arkeolojik sit ilan edilmiştir. Höyük'te Nicoletta Momigliano başkanlığında yürütülen Çaltılar Arkeoloji Projesi kapsamında 2008–2012 yıllarında kapsamlı yüzey araştırmaları gerçekleştirilmiştir;⁴ Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ve Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğünün izni ile 2020 yılında başkanlığında kazılara başlanılmıştır.

ARAZİ ÇALIŞMALARI

Çaltılar Höyük'te 2020 yılında başlanılan ilk yıl çalışmalarında sadece höyüğün topoğrafik planı çıkartılmış, etrafı tel ile çevrilmiş ve intensive survey yapılmıştır. 2021 yılında⁵ intensive

* Prof. Dr. Ayşegül AYKURT, Hacettepe Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Arkeoloji Bölümü, Ankara/TÜRKİYE. aysegulaykurt@gmail.com

Dr. Öğr. Görevlisi Kadir BOYÜKULUSOY, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Arkeoloji Bölümü, Sivas/TÜRKİYE. kadirbuyukulusoy@gmail.com

Dr. Öğr. Üyesi Umay OĞUZHANOĞLU, Pamukkale Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Arkeoloji Bölümü, Denizli/TÜRKİYE. umay_o@hotmail.com

1 Mellink 1995; Bryce 2005

2 Coulton 1993; 1998, s. 226

3 Coulton 1989; 1992; 1998

4 Momigliano 2013; Momigliano vd. 2011

5 Çaltılar Höyük 2021 yılında kazılarına Çukurova Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Arkeoloji Bölümü'nden Doç.

surveyden alınan sonuçlara ve önceki yıllarda yapılan jeofizik çalışmalarının sonuçlarına göre üç ayrı alanda kazı çalışmaları gerçekleştirilmiştir (Çizim: 1).

İ/9 ALANINDA YAPILAN KAZILAR

İ/9 alanı höyüğün tepe kısmının kuzeydoğusunda yer almaktadır. Açmanın batı kısmında İ-X/a-f plankarelerinde başlanılan kazıların amacı, höyükte yapılan jeofizik çalışmalarında tespit edilen yapıyı açığa çıkarmak oluşturmuştur. Yüzeysel araştırmaları sırasında belirtilen alanda Demir Çağına ait seramik örneklerinin yoğun olarak toplanması nedeniyle söz konusu kalıntıların da Demir Çağına ait olduğu düşünülmüştür. Bu veriler dahilinde gerçekleşen kazı çalışmaları sonucunda Arkaik Döneme tarihlenen kalıntılar açığa çıkartılmıştır.

Arkaik Dönem: Yüzeysel toprağının hemen altında açığa çıkartılan Arkaik Dönem kalıntıları kuzeydoğu-güneybatı doğrultusunda uzanan bir mekanın doğu kısmı (M-1) ile yapının güneydoğusunda yer alan duvarlardan oluşmaktadır (Resim: 3).

M-1 mekânı kuzeydoğu-güneybatı yönünde 7,00 m. ölçülerinde olup, kuzeybatı-güneydoğu doğrultusunda açığa çıkartılan kısmı 5,70 m.'dir. Yapının duvarları orta ve büyük boy toplama taşlardan örülmüş olup duvarların her iki kenar hattına taşların düzgün yüzeyleri yerleştirilmiş, iç kısmı ise doldurulmuştur. Mekânın doğu duvarının kuzey uzantısının doğuya doğru kavis yaparak devam etmesi, bu kısma bir payanda ile destek yapılması; mekânın kuzey duvarının ise yapının içine doğru kavis yapması, bölgede meydana gelen deprem sırasında mekanın duvarlarında bozulmaların olduğunu düşündürmüştür. Bu yapının içinde yapılan kazılarda farklı boyutlarda taşlardan oluşan bir dolgu kazılmıştır. Bronzdan bir okucu, pişmiş topraktan çift boynuzlu nesne, sapan tanesi, çakmaktaşı dilgi ve öğütme taşı yapının içinde ele geçirilen buluntuları oluşturmaktadır.

M-1 mekânının 1,10-1,40 m. doğusunda yer alan duvar ise kuzeydoğu-güneybatı doğrultusunda uzanmaktadır. 2,10 m. uzunluğunda, 0,60-0,66 m. genişliğinde olan duvar 0,56 m. yüksekliğinde korunmuştur. Oldukça tahrip olan ve iki sırası korunan duvar farklı boyutlarda taşlardan düzensiz bir şekilde örülmüştür. Duvarın kuzeydoğu uzantısı doğu profiline girmekte; güneybatı uzantısı ise sonraki evrede yapılan eklemeye güneyde yer alan D-3 duvarına yaslanmaktadır. Ek yapılan kısmın uzunluğu 1,40 m., genişliği 0,60-0,76 m., yüksekliği

---

Dr. Fatma Şahin, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Arkeoloji Bölümü'nden Prof. Dr. Kadriye Çelik, Hacıbayram Veli Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Arkeoloji Bölümü doktora öğrencisi Nurçin Göçmen, Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Arkeoloji Bölümü doktora öğrencisi Mürüvvet Gökçe Dede, yüksek lisans öğrencisi Mert Can Kavas, Gaziantep Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Arkeoloji Bölümü yüksek lisans öğrencisi Abdullah Fatih Darendeli, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Arkeoloji Bölümü yüksek lisans öğrencisi Murat Delibaş, Arkeologlar Ebru Açar, Dilanay Aydoğan, Doğa Ülger, Melih Akay, Dr. Serdal Dede, Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Arkeoloji Bölümü öğrencileri Bilal Algür, Berfin Bilyaz ve Çukurova Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Arkeoloji Bölümü öğrencileri Ahmet Develi ve Elif Yaren İşlek, Bakanlık temsilcisi olarak Alanya Müzesi'nden Uzman Belgin Savaş katılmıştır.

Çaltılar Höyük kazıları T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı; Muğla Valiliği Yatırım İzleme ve Koordinasyon Başkanlığı; Hacettepe Üniversitesi BAP Koordinatörlüğü (Proje No: SHD-2021-19381); T.C. Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Tarih Kurumu Başkanlığı ve Seydikemer Belediyesi tarafından desteklenmektedir.

ise 0,44 m.dir. Bu kısım ana duvardan farklı olarak büyük boyutlu toplama taşlarla belirgin bir teknik olmadan örülmüştür. M-1 mekânının 0,40-0,50 m. güneyinde yer alan ve kuzeybatı-güneydoğu doğrultusunda uzanan duvarın (D-3) ise kuzey bölümü açığa çıkartılmıştır. Kuzeybatı uzantısı batı profiline girmektedir. Duvarın açığa çıkartılan kısmı 3,20 m. uzunluğundadır. Duvarın kuzey kenarına orta ve büyük boyutta toplama taşlar yerleştirilmiş, iç kısmı küçük boyutta toplama taşlarla doldurulmuştur. M-1 mekanının güneydoğu köşesi ile D-3 duvarı arasında yer alan boşluk sonraki evrede bir duvarla (D-7) kapatılmıştır. Kuzeydoğu-güneybatı doğrultusunda uzanan bu duvar 0,40 m. uzunluğunda, 0,46 m. genişliğinde, 0,43 m. yüksekliğindedir. Dört sırası korunan duvar küçük ve büyük boy toplama taşlardan örülmüştür.

Bu kalıntılarla birlikte mat kırmızı üzerine mat siyah boya bezemeli seramik (black on red ware), bikrom seramik (bichrome ware), çizgili seramik-damarlı boya bezemeli seramik (streaked ware), mermer taklidi seramik-eburu seramik (marbling ware), devetüyü üzerine siyah boya bezemeli seramik (black on buff ware), gri seramik ve devetüyü tonlarında seramik örnekleri ele geçmiştir (resim: 4). Bu seramik grupları içinde en büyük grubu mat kırmızı üzerine mat siyah boya bezemeli seramik oluşturmaktadır. Bu örnekler mat kırmızı hamur veya mat kırmızı kendinden astar üzerine mat siyah renkte boya bezemelidir. Motifler farklı kalınlıklarda yatay bantlar, konsantrik daireler, sarkık konsantrik çengel/kancalar ve sarkık konsantrik yarım dairelerden oluşmaktadır. Bu tür seramik örnekleri Anadolu, Doğu Akdeniz ve çok az miktarda da Yunanistan'da olmak üzere farklı bölgelerde, farklı stillerde ve farklı tarihlerde görülmektedir. Anadolu'da ele geçirilen örnekleri genel olarak parlak kırmızı zemin bir astar üzerine mat siyah boya bezemelidir. Bazı örneklerde kapların astarlanmadığı ve direkt hamur üzerine boya bezemenin yapıldığı, zeminin çoğunlukla perdahlandığı görülmektedir. Black on red ware olarak tanımlanan bu seramiğin ilk örnekleri Sardes'te M.Ö. 9. yy.a tarihlenmektedir.⁶ Geometrik ve linear motifli olmak üzere iki alt grupta değerlendirilen seramik örneklerinden geometrik grubun erken grubu (M.Ö. 7. yy.), linear grubun ise geç grubu (M.Ö. 6. yy.) oluşturduğu yazılmıştır. Çaltılar Höyük mat kırmızı üzerine mat siyah boya bezemeli örneklerin perdahlı olmadıkları belirlenmiştir. Bunun yanı sıra motifler içinde yer alan sarkık konsantrik çengel/kancalar Lidya seramiğinde kırmızı bikrom (Red Bichrome) grubunda yer almaktadır. Bu motiflerin ilk örnekleri M.Ö. 9. yy.nin ortalarında/Kıbrıs Geometriği III'ün başlarında; M.Ö. 8. yy. ortalarında/Geç Geometrik Dönem'de Kilikya ve Ege adalarına görülmektedir. Sardes'de ise M.Ö. 7. yy.dan itibaren kullanıldığı bilinmektedir.⁷ Bu veriler doğrultusunda; Çaltılar Höyük mat kırmızı üzerine mat siyah bezemeli seramik örneklerinin kırmızı üzerine siyah bezemeli seramik grubunun yerel örnekleri oldukları, motif olarak Kıbrıs ya da Lidya bikrom örneklerinden etkilendikleri ve M.Ö. 7-6 yy.a tarihlendiklerleri düşünülmektedir.

6 Gürtekin - Demir 2011, s. 363

7 Gürtekin 1998, s. 295

Bikrom seramik örnekleri, beyaz bikrom (White Bichrome)⁸ ve kırmızı bikrom (Red Bichrome)⁹ olmak üzere iki alt grup oluşturmaktadır. Beyaz bikrom seramik grubunda yer alan örnekler parlak ve genellikle kalın işlenmiş kremi beyaz astar üzerine kırmızı, kahverengimsi siyah–siyah boya bezemelidir. Motif olarak kafes, zik zak, yatay bant ve çizgiler kullanılmıştır. Kırmızı Bikrom örnekler de ise mat kırmızı–pembemsi kırmızı astar üzerine kırmızı ve kahverenginin tonlarında bezeme yapılmıştır. Motifler kafes, dalgalı hatlar, yatay bant ve çizgilerden oluşmaktadır. Sardes ve Daskyleion’da yapılan kazılarda kırmızı bikrom seramiğinin beyaz bikrom seramiğinden daha yaygın olduğu yazılmıştır.¹⁰ Eldeki veriler dahilinde Çaltılar Höyük’te de benzer durum söz konusudur. Kıbrıs’ta M.Ö. 10. yy.da görülmeye başlayan beyaz bikrom örnekleri, Gordion’da M.Ö. 8. yy.ın başlarından M.Ö. 6. yy. içlerine kadar kullanılmıştır.¹¹ Bunun yanı sıra Sardes’te bikrom seramiğin M.Ö. 8–6. yy. arasında üretildiği; Kırmızı bikrom seramiğinin beyaz bikrom seramiğinden sonra, M.Ö. 7. yy.de görülmeye başladığı ileri sürülmüştür.¹² Bu bağlamda Çaltılar Höyük bikrom seramik örneklerinin M.Ö. 7–6. yy.a tarihlemek mümkündür.

Literatürde çizgili seramik–damarlı boya bezemeli seramik (Streaked Ware) olarak tanımlanan seramik parçalarının sayısı çok azdır. Bu teknikte kabin yüzeyine kırmızı ve kahverengimsi–morumsu siyah arasında değişen renklerde boya, fırça ile seyreltilerek sürülür. Fırça izlerinin net bir şekilde izlendiği bu örnekler fırınlanmadan kaynaklı olarak genellikle metalik bir parlaklığa sahiptir. Küçük parçalar halinde ele geçirilen Çaltılar Höyük örneklerinde henüz olmamakla birlikte; Lidya’da düz boyalı alanların yanına dar bantlar, nokta, nokta rozetler ve dil motifi eklenmiştir. Ana üretim dönemi M.Ö. 7–6. yy. olan bu seramiğin bazı örnekleri M.Ö. 8. yy.ın sonlarında görülmeye başladığı, M.Ö. 6. yy.da yaygın olduğu ve M.Ö. 5–4. yy.da da devam ettiği ileri sürülmektedir.¹³

Mermer taklidi seramik–ebrulu seramik (Marbling Ware)¹⁴ örneklerinin sayısı çok azdır. Bu seramikte boya dikey, yatay ve diyagonal dalgalı çizgiler şeklinde veya bazen bukteleler şeklinde çok sayıda fırça ile uygulanır. Sardes’te ve çevresinde yoğun üretilen bu mallar diğer Lidya boyalı mallarına göre daha geniş bir yayılım alanına sahiptir. Mermer taklidi seramik–ebrulu seramik, M.Ö. 7. yy.ın sonları ile M.Ö. 5. yy.ın sonları arasında üretilmiştir.¹⁵

8 Beyaz bikrom seramik örneklerinin ele geçtiği merkezler için bakınız Gürtekin – Demir 2002, s. 121; Çakan 2018, s. 46

9 Kırmızı bikrom seramik örneklerinin ele geçtiği merkezler için bakınız Gürtekin – Demir 2002, s. 121

10 Gürtekin–Demir 2002, s. 121

11 Gürtekin 1998, s. 293

12 Gürtekin 1998, s. 119–123

13 Gürtekin–Demir 2002, s. 122–123; 2007, s. 49

14 Mermer taklidi seramik–ebrulu seramik (Marbling Ware) örneklerinin ele geçtiği merkezler için bakınız Gürtekin–Demir 2002, s. 128

15 Gürtekin–Demir 2002, s. 128

Boya bezemeli seramiğin en son grubunu oluşturan devetüyü üzerine siyah boya bezemeli seramik (Black on Buff Ware) az sayıda ele geçirilmiştir. Açık devetüyü tonlarında kendinden astar üzerine mat siyah boya bezemeli olan bu örnekler üzerinde motif olarak yatay bantlarla sınırlandırılmış dalgalı hatlar yer almaktadır. Hem Kilikya hem de Güneybatı Anadolu'da M.Ö. 6. yy.da üretilen benzer örnekler¹⁶ Çaltılar Höyük örnekleriyle karşılaştırabilir.

Boya bezemeli seramiğin yanı sıra gri, mat kırmızı ve devetüyü tonlarında seramik örnekleri de yapılan çalışmalarda ele geçirilmiştir. Az sayıda olan bu seramik mal gruplarıyla ilgili genel bilgi vermek için veri henüz yetersizdir. Bununla birlikte, boyalı seramik örnekleri üzerinden yapılan değerlendirmeler doğrultusunda, söz konusu yapı ve duvar kalıntıları M.Ö. 7. yy.ın sonu – M.Ö. 6. yy.a tarihlendirilmiştir.

İ/9 alanında Arkaik Döneme ait 1. mimari tabakayı oluşturan kalıntıların olmadığı kısımlarda yapılan derinleşmelerde alttan 2. mimari tabakaya ait kalıntılar belirmesiyle alanda çalışmalara son verilmiştir. 2022 yılında kompleks olduğu düşünülen yapının batı ve doğu kısmının açılması, ayrıca bu alanda derinleşilerek 2. mimari tabakaya ait kalıntıların ortaya çıkartılması planlanmıştır.

Ğ/16 Alanında Yapılan Kazılar

Ğ/16 alanı höyüğün güneyinde yer almaktadır. Höyükte yapılan intensive yüzey araştırmalarında belirtilen alanda M.Ö. 3. ve 2. binyıllara tarihlenen seramik örnekleri yoğun olarak tespit edilmiştir. Bu veri doğrultusunda höyüğün bu kısmında erken döneme tarihlenen tabakaların yüzeye daha yakın olduğu düşünülmüş ve söz konusu tabakaları araştırmak amacıyla belirtilen alanda kazılara başlanılmıştır. Çalışmalarda yüzeyin hemen altında Arkaik Döneme ve Erken Tunç Çağına tarihlenen mimari tabakalar tespit edilmiştir.

Arkaik Dönem: Alanın güneyinde yüzey toprağının altında kuzeybatı–güneydoğu doğrultusunda uzanan bir yola ait olabilecek kalıntılar açığa çıkartılmıştır (Resim: 5). 2,00 m. genişliğinde olan ve 6,30 m.lik kısmı açığa çıkartılan bu yol büyük ve kabaca düzeltilmiş kalın levha taşlardan yapılmıştır. Yolun açığa çıkartılması sırasında bronz bir küpe parçası ile mat kırmızı üzerine mat siyah bezemeli seramik, kırmızı bikrom, çizgili seramik–damarlı boya bezemeli seramik örnekleri ele geçirilmiştir. Seramik üzerinden yapılan değerlendirmeler sonucunda bu yol kalıntısı M.Ö. 7. yy.ın sonu– M.Ö. 6 yy.a tarihlendirilmiştir.

Erken Tunç Çağı II sonu/IIIA: M.Ö. 7–6. yy.a tarihlenen yolun kuzeyinde yapılan derinleşmelerde Erken Tunç Çağı II sonu/IIIA'ya tarihlenen mimari tabakaya ulaşılmıştır (Resim: 6). Bu mimari tabakaya ait alanın doğusunda ağaç–dal ve çamur–harç tekniğinde yapılmış duvarlara sahip yapılar tespit edilmiştir. Bu yapılardan alanın kuzeydoğusunda yer alanı kuzey–güney 1,70 m., doğu–batı 1,32 m. ölçülerinde ve yuvarlağa yakın planlıdır. Yapıyı oluşturan ağaç dikme deliklerinin çoğunluğunun uzun oval oldukları görülmüştür. Bu yapının batısında küçükbaş bir hayvana ait kafatası ve kemik parçaları ele geçirilmiştir. Yuvarlak

16 Mellaart 1955, s. 119–120, 123

planlı küçük boyutta olan yapının yakınında bulunan hayvan kemikleri ile birlikte değerlendirildiğinde hayvan barınağı olarak kullanıldığı söylenebilir.

Yuvarlak yapının güneyinde kuzeybatı-güneydoğu doğrultusunda 1,90 m. boyunca uzanan ağaç dikme delikleri açığa çıkartılmıştır. Bu deliklerin oluşturduğu duvar, güneyde yer alan M.Ö. 7-6 yy.a tarihlenen yolun altında kazılmayan alanda olduğu düşünülen yapının kuzey duvarı olmalıdır. Bu yapının hemen batısında bitişiğinde yay çizen yuvarlak formlu ahşap dikme delikleri de başka bir yapıya ait olmalıdır. Büyük bir kısmı Arkaik Dönem yolunun altında kalan yapının açığa çıkartılan kısmı doğu-batı doğrultusunda 1,70 m. ölçülerinde olup yapının içinde büyük bir taş yer almaktadır.

Bu kalıntıların açılması sırasında çok az ve çok küçük seramik parçaları ele geçirilmiştir. Profil veren parçalar kırmızı astarlı dışa çekik ve basit ağızlı boyun parçası, koyu gri astarlı yiv bezemeli tankard boynu, gri perdahlı ağız kenarından çıkan dikey kulp, kahverenginde perdahlı dikey kulp, kırmızı astarlı bir kapak parçası ile perdahlı kapak/kaide? parçasından oluşmaktadır (Çizim: 2). Erken Tunç Çağı II sonu/IIIA'ya tarihlendirilen bu parçalardan yiv bezemeli tankard boyun parçasının benzerleri Liman Tepe¹⁷ ve Tavas-Karahisar'dan¹⁸ bilinmektedir. Seramik örneklerin yanı sıra çok az sayıdaki küçük buluntular arasında üç tane çakmaktaşı dilgi ile açık kahverengi taştan yapılmış yuvarlak ve yassı formu kolye tanesi bulunmaktadır.

L-M/6 Alanında Yapılan Kazılar

Höyükte yapılan intensive yüzey araştırmalarında höyüğün kuzeydoğu eteğinde Kalkolitik Çağ ve Erken Tunç Çağına tarihlenen seramik örneklerinin yoğun olduğu belirlenmiştir. Bu veri doğrultusunda höyüğün bu kısmında erken dönemlere tarihlenen tabakaların yüzeyde olduğu düşünülmüş ve söz konusu dönem yerleşimlerini araştırmak amacıyla L-M/6 alanında kazılar gerçekleştirilmiştir.

Kazılarda alanın kuzeydoğusunda, yüzey toprağının hemen altında, çoğunluğu orta boyutta toplama taşlardan oluşan bir döşem? açığa çıkartılmıştır. Bu taş döşemin üzerinden Geç Kalkolitik Dönem, Erken Tunç Çağı ve Demir Çağ olmak üzere farklı dönemlere ait seramik örnekleri ele geçirilmiştir. Bu kalıntıların güneyinde ve doğusunda Geç Kalkolitik Döneme tarihlenen üç mimari tabaka, güneybatısında ise Geç Tunç Çağına tarihlenen bir mezar tespit edilmiştir.

Geç Kalkolitik Dönem: Alanda yapılan çalışmalarda Geç Kalkolitik Döneme tarihlenen üç mimari tabaka tespit edilmiştir (Resim: 7).

1. mimari tabaka: Bu mimari tabakaya ait alanın güneyinde ağaç dikme delikleri, yanmış kerpiç ve üzerinde ağaç-dal negatifi olan çamur parçalarından oluşan kalıntılar tespit

17 Aykurt, Büyükusoy, 2020, drwg. 6a-b

18 Yaylalı ve Akdeniz, 2002, s. 7-8, lev. 2: 4-5, 7-8

edilmiştir (Resim: 7). Bu kalıntıların dal örgü, çamur harç ve kerpiçten yapılmış yapılara ait olduğu anlaşılmıştır. Yapılardan batıda yer alanı doğu–batı doğrultusunda 1,80 m., kuzey–güney doğrultusunda açığa çıkartılan kısmı ise 2 m. olup, yapının duvarlarını oluşturan ağaç dikme deliklerinin yakınında oldukça küçük boyutta yanmış kerpiçler açığa çıkartılmıştır. Bu kalıntılar yapının duvarlarında ağaç ve kerpiçlerin birlikte kullanıldığını göstermektedir. Yapının içinde *in-situ* durumda ele geçirilen seramik örnekleri elde şekillendirilmiş; siyah, gri, kahverengi, az sayıda da kırmızımsı devetüyü tonlarında hamur ve yüzey rengine sahiptir. Pişme derecesi orta olan seramik içinde omuzdan çift dikey kulplu uzun boyunlu bir çömlek (Resim: 8), uzun boynuna bağlanmış soketli dikey kulplu çömlek parçaları, ağızdan yükselen dikey kulplu boyunlu çömlek parçası, içe çekik ağız kenarlı çömlek parçası, dışa çekik basit ağız kenarlı çömlek parçası, *cheese-pot* ağız ve gövde parçası, soketli tutamaklar ve kapalı bir kaba ait düz dip parçası bulunmaktadır (Çizim: 3). Çömleğin içinde bir kurşun halka ile iki tane dilgi parçası ele geçirilmiştir. Çakmaktaşıdan iki dilgi ve pişmiş topraktan ağırlık yapı içinde bulunan diğer küçük buluntuları oluşturmaktadır. Seramik örnekleri içinde bulunan soketli tutamaklar Geç Kalkolitik Dönemde Elmalı Ovası’nda Bağbaşı¹⁹ ve Karaburun’dan;²⁰ boyundan çift kulplu çömlekler Beycesultan’dan;²¹ *cheese-pot*lar ise yine Elmalı Ovası’ndan Boztepe, Karaburun, Bayındırköy ve Semayük’ten,²² Antalya’da Karain Mağarası’ndan²³ bilinmektedir. Yassı konik gövdeli ve oval tabanlı ağırlığın benzerleri de yine aynı dönemde Bağbaşı’nda²⁴ kullanılmıştır.

Dörtgen planlı yapının batısında yer alan kalıntıların ise nasıl bir yapıya ait olduğu belli değildir. Bu kısımda siyah, kahverengi, kırmızımsı kahverengi tonlarında hamura ve yüzeye sahip, elde şekillendirilmiş ve çoğunluğu orta derecede pişirilmiş kaplara ait parçalar bulunmuştur. Bu parçalar içinde konik gövdeli içten kalınlaştırılmış ağız kenarı üzeri beyaz renkte kafes bant bezemeli çanak, yarı s profilli çanak, konik gövdeli basit ağız kenarlı çanaklar, dışa çekik basit ağız kenarlı ve kısa boyunlu çömlekler, tutamaklar, çömleklere ait dikey kulplar, küçük bir kaba ait dikey kulp yer almaktadır. Küçük buluntu olarak çakmaktaşıdan beş adet dilgi ele geçirilmiştir. Bu yapıyla bağlantılı seramik içinde konik gövdeli içe kalınlaştırılmış ağız kenarı üzeri beyaz boya bezemeli çanağın en yakın benzerleri Burdur’da Çakırlıyaylası Mezarlığı’ndan²⁵ ve Beycesultan’dan²⁶ bilinir. Söz konusu örnekler Geç Kalkolitik Döneme tarihlenmektedir.

19 Eslick 1992, pl. 49:161, 50: 167, 105:e–f

20 Eslick 1992, pl. 73: 25

21 Lloyd, Mellaart 1962, s. 101–103, fig. P.13:4, 5

22 Eslick 1992, Boztepe – pl. 68: 20, 110:d–e, Karaburun – pl. 73: 26, Bayındırköy – pl. 112:b, Semayük – pl. 112:f

23 Aykurt, baskıda.

24 Eslick 1992, pl. 58: 256–258, 106:c

25 French 2012, s. 2–4, fig. 11.6:4–6

26 Lloyd ve Mellaart, 1962, s. 72–75, 78–79, fig. P.1:22, fig. P.2:12, fig. P.4:21

2. *mimari tabaka*: 1. mimari tabakaya ait kalıntıların kuzeydoğusunda, taş platformun doğusunda yapılan derinleşmelerde Geç Kalkolitik Dönemin 2. mimari tabakasına ait yuvarlak planlı bir yapının kuzey kısmı açığa çıkartılmıştır (Resim: 9). Üst mimari tabakada olduğu gibi dal örgü ve çamur harç tekniği ile inşa edildiği anlaşılan yapının 2,20 m. çapında olduğu görülmüştür. Negatif mimarinin açığa çıkartılması sırasında bulunan az sayıdaki seramik örneği elde yapılmış, siyah ve kahverenginin tonlarında hamurlu olup, orta derecede pişirilmiştir. Yapıyla bağlantılı herhangi bir küçük buluntu ele geçmemekle birlikte, yapının kuzeyinde kalan alandan gelen çakmaktaşıdan yapılmış dilgiler bu yapı ile bağlantılı olarak düşünülebilir.

3. *mimari tabaka*: Geç Kalkolitik Dönem'in 2. mimari tabakasına ait kalıntıların kuzeyinde boş kalan alanda yapılan derinleşmelerde ise 3. mimari tabakaya ait bir yapının duvarlarına ait sadece bir ağaç dikme deliği ortaya çıkartılmıştır. Bu mimari tabakayla bağlantılı çok az seramik örneği ele geçirilmiştir. Elde yapılmış seramik örnekleri siyah, kahverengi, gri ve kırmızımsı kahverenginin tonlarında hamurludur. Yüzeyleri kabaca düzeltilen seramiğin pişme derecesi ortadır. Çok az sayıdaki seramik parçası içinde kaba mutfak kaplarına ait gövde parçalarının belirgin olduğu görülmüştür. Profil veren parçalar içinde dışa çekik basit ağız kenarlı çömlek boyunları, yarı küresel gövdeli inceltilmiş basit ağız kenarlı çanak ve tutamak parçası yer almaktadır.

Çaltılar Höyük'te 2021 yılında açığa çıkartılan Geç Kalkolitik Dönem tabakalarına ait yapıların duvarları ağaç–dal, çamur harç ve kerpiçten oluşmaktadır. Bu tür yapılar alev aldığı anda, ağaçlar – dallar tamamen yanarak, desteklerinden yoksun kalınca yıkılan ateşle sertleşen çamur yığının da ağaç dikme deliklerinde iz bırakmaktadır. Yapılar yanmamış ise, ağaç–dal çürürken çok az iz bırakır. Çaltılar Höyük yapılarında yanmış olanlarının yanı sıra yanmamış olanlar da mevcuttur. Eldeki verilerden, şimdilik, duvarların yapımında iki tekniğin kullanıldığı söylenebilir. Birinci teknikte duvarlar standart uzunlukta olmayan geniş, düz, saman katkılı kerpiç levhaların ve dikey yerleştirilmiş ağaç–dallarının çamur sıvanmasıyla yapılmıştır. İkinci teknikte ise etrafları saman katkılı çamurla doldurulmuş düzensiz yerleştirilmiş dikey ağaç–dallar kullanılmıştır. Yapıların çatılarının nasıl yapıldığı belli değildir. Bazı çamur sıvalarında izlenen dal izleri, bunların çatıya ait olduğunu düşündürmüştür. Sıkıştırılmış topraktan oluşan zeminleri kötü korunmuştur. Bölgede benzer mimari aynı dönemde Elmalı Ovası'ndaki Bağbaşı'ndan bilinmektedir.²⁷

Geç Tunç Çağı: Alanın güneybatısında yapılan kazılarda bir küp mezar tespit edilmiştir (Resim: 7, 10). Tarımsal faaliyetler nedeniyle üst kısmı parçalanmış mezarın Geç Kalkolitik Dönem'in 1. mimari tabakasını tahrip ettiği görülmüştür. Küpün ağız kısmı büyük boyutta iki kalın levha taşın birbirleri üzerine bindirilmesiyle kapatılmıştır. Mezar kuzeydoğu–güneybatı doğrultusunda 2,15 m. ölçüsündedir. Mezar küpünün doğu kısmı farklı boyutta taşlarla desteklenmiştir. Parçalanmış durumda olan küpün yüksekliği 1,42 m., genişliği ise 1,27 m.dir.

27 Eslick 1992, s. 5–16

Elde şerit tekniğinde yapılan ve kalın kırmızı astara sahip küp; dar düz dipli, küresel gövdeli, içe çekik ağızlı ve dışa çekilmiş ağız kenarlıdır. Küpün ağız kenarının altında bir ince, gövdesinin üzerinde de dört kalın kabartma bant yer almaktadır. Mezar içinde bir çocuğa ait bacak ve kafatası parçaları ile iki tane diş tespit edilmiştir. Bronzdan bir spiral tek mezar buluntusunu oluşturmaktadır.

Mezar buluntusu küp mezarın dönemi hakkında bilgi vermemektedir. Küpün üzerinde yer alan kabartma bantları ise Orta Tunç Çağı ve Geç Tunç Çağı geleneğini yansıtmaktadır. Son yıllarda Manisa'da Dağdeviren Mezarlığı'nda yapılan kazılarda açığa çıkartılan kabartma bantlı ve yalın yüzeye sahip küp mezarlar M.Ö. 3. binyılı sonu – M.Ö. 2. binyılı başı mezarları olarak değerlendirilmiştir. Bunların yanı sıra kabartma bantlara sahip küp mezarlar Kültepe'de Koloni Çağına;²⁸ Semayük ve Bağbaşı'da Geç Koloni Dönemine²⁹ ile Harmanörende Orta Tunç Çağının başına;³⁰ Dede,³¹ Demircihöyük³² ve Çavlum³³ mezarlıklarında Orta Tunç Çağına; Yanarlar³⁴ ve Gordion³⁵ mezarlıklarında Eski Hitit Dönemi'ne; Troya,³⁶ Beşiktepe,³⁷ Panaztepe³⁸ ve Halkapınar'da³⁹ Geç Tunç Çağına tarihlenmektedir. Çarkta ve elde yapılan bu örneklerin çoğunluğu yalın bir yüzeye sahiptir. Çavlum Mezarlığında bulunan kabartma bantlı bir mezarın ise çarkta yapıldığı ve kırmızı astarlı olduğu yazılmıştır.⁴⁰

Küp üzerinden yapılan karşılaştırmalar ve değerlendirmeler doğrultusunda mezarının Tunç Çağına ait olduğu düşünülmüştür. Mezar içinden C14 yaşlandırması için kemik parçası alınmış ve TÜBİTAK MAM'a gönderilmiştir. Yapılan analizler sonucunda küp mezar M.Ö. 16. yy.a Geç Tunç Çağının başına tarihlendirilmiştir.

GENEL DEĞERLENDİRME

Çaltılar Höyük'te arkeolojik kazılara 2021 yılında başlanılmıştır. Kazı çalışmalarının ilk yılında üç ayrı alanda çalışılmıştır. Bu çalışmalarda elde edilen ilk bulgulara göre höyükteki tabakanma, şimdilik, şu şekildedir:

-
- 28 Akyurt 1998, lev. 37a
 29 Mellink 1967, s. 257, pl. 78:27; 1969, pl. 71:4
 30 Özsaıt 2002, s. 330–331, res. 5
 31 Üyümez vd. 2007, s. 818–819, çiz. 13, res. 27
 32 Seeher 2000, s. 179–180, 199, abb. 73:4
 33 Bilgen 2005, s. 20–21, A Tipi
 34 Emre 1978, fig. 7, 12
 35 Mellink 1956, pl. 9e–f, 11g–i, 12a–c, 25b
 36 Blegen vd. 1953, s. 371
 37 Basedow 200, taf. 39, 40, 4345
 38 Erkanal 2018, taf. 186–2
 39 Meriç 1982, s. 31, res. 8b
 40 Bilgen 2005, s. 20–21, 90, 92, lev. 16:2, 26:1–2

- Geç Kalkolitik Dönem
- Erken Tunç Çağı II sonu/ IIIA
- Geç Tunç Çağı
- Arkaik Dönem

2021 yılında höyüğün kuzeydoğu eteğinde (L-M/6) yapılan kazılarda Geç Kalkolitik Döneme ait üç mimari tabaka tespit edilmiştir. Bu mimari tabakalarda ağaç-dal, çamur harç ve kerpiç – piseden oluşan mimariye işaret eden ağaç dikme delikleri, yanmış kerpiç ve pise parçaları açığa çıkartılmıştır. 1. mimari tabakaya negatiflerden batıda yer alanları depo olarak tanımlanabilmiş; deponun doğusundaki negatif mimari ile ilgili şu an için net bir şey söylene-memiştir. 2. mimari tabakada açığa çıkartılan yuvarlak planlı yapıdan çok az seramik parçası ele geçmesinden dolayı işlevi tanımlanamamıştır. Seramik örnekleri üzerinden yapılan karşılaştırmalar doğrultusunda bu kalıntılar Geç Kalkolitik Döneme tarihlendirilmiştir. Bölgede Geç Kalkolitik Döneme tarihlenen seramik örnekleri Çaltılar Höyüğü'nün 4,5 km. kuzey-batısında Boğapınar'da⁴¹ ve Çaltılar Höyüğü'nün 10 km. kuzeydoğusunda Çakırlaryaylası Mezarlığı'nda⁴² yapılan yüzey araştırmalarında bulunmuştur. Bölgede ilk defa Çaltılar Höyük'te sistemli kazılarda mimari ve küçük buluntuları tanımlanan Geç Kalkolitik Dönem yerleşimi bu bağlamda da önemlidir. 2022 yılında bu mimari tabakaların daha geniş alanlarda araştırılması planlanmıştır.

Höyüğün tepe kısmının güneyinde yapılan kazılarda (Ğ/16) yapılan derinleşmelerde Erken Tunç Çağı II sonu/IIIA'ya tarihlenen yerleşim tespit edilmiştir. Geç Kalkolitik Dönem mimarisi gibi ağaç-dal, çamur harç ve piseden oluşan mimariye işaret eden ağaç dikme delikleri ve yanmış pise parçaları açığa çıkartılmıştır. Bu mimari kalıntılardan bir grubunun hayvan barınağı olduğu düşünülmüştür. Ele geçirilen kalın kırmızı astarlı seramik parçalarından ve gri seramik grubuna ait yiv bezemeli tankard boyun parçasından bu kalıntılar Erken Tunç Çağı II sonu/IIIA'ya verilmiştir. Bölgede Erken Tunç Çağı üste belirtilen Boğapınar⁴³ ve Çaltılar Höyüğü'nün 15 km. güneydoğusunda Eceler Höyük'ten⁴⁴ bilinmektedir. Söz konusu yerleşimlerde yüzey araştırmalarında bulunan seramik örnekleri Erken Tunç Çağı II'ye tarihlendirilmiştir. Çaltılar Höyük'te yapılan kazılarda henüz Erken Tunç Çağı II tabaka olarak kazılmamakla birlikte, Erken Tunç Çağı II seramiği yerleşimde yapılan yüzey taramalarında tespit edilmiştir. İlerleyen yıllarda söz konusu tabaka yerleşimi mimari ve seramiğiyle birlikte bütünüyle araştırılacaktır. Bununla birlikte 2021 yılında küçük bir alanda bile olsa mimarisıyla birlikte ortaya konulan Erken Tunç Çağı II sonu/IIIA yerleşimi bölgede ilk defa tanımlanması bakımından önemlidir.

41 French 2012, s. 2–4

42 French 2012, s. 2–4

43 French 2012, s. 2–4

44 Aksoy ve Köse 2005, s. 83

Kuzeydoğu eteğinde (L-M/6) Geç Kalkolitik Döneme ait 1. mimari tabakanın batısında yapılan kazılarda bu mimari tabakayı tahrip eden bir küp mezar açığa çıkartılmıştır. Bir çocuğa ait mezar içinde sadece bronz bir spiral ele geçirilmiştir. Mezar küpü kalın kırmızı astarı ile Erken Tunç Çağı III seramik geleneğini; üzerinde yer alan kabartma bantları ise Orta Tunç Çağı -Geç Tunç Çağı geleneğini yansıtmaktadır. Küp üzerinden yapılan karşılaştırmalar ve değerlendirmeler doğrultusunda mezarının Tunç Çağına ait olduğu düşünülmüştür. Mezar içinden alınan kemik parçası üzerinde TÜBİTAK MAM tarafından yapılan C14 yaşlandırması sonucunda küp mezar M.Ö. 16. yy.a- Geç Tunç Çağının başına tarihlendirilmiştir. Söz konusu mezarın batısında ve güneyinde tespit edilen küp parçaları Geç Tunç Çağı mezarlığının yayılım alanıyla ilgili fikir yürütmememizi sağlamıştır. 2022 yılında söz konusu alanlarda çalışılması planlanmıştır. Bu mezarlıktan elde edilecek sonuçların Batı Anadolu'nun Geç Tunç Çağı halklarından birini oluşturan Luvilerle ilgili önemli veriler sunacağı kesindir.

Arkaik Döneme tarihlenen kalıntılar höyüğün tepe düzlüğünün kuzeyinde (İ/9) yer alan bir yapının doğu kısmı ve duvar kalıntıları; güneyinde (Ğ/16) ise taş döşeli bir yoldan oluşmaktadır. Basit mimari tarzıyla yapının bir çiftliğe ait olduğu düşünülmektedir. Bu kalıntılarla birlikte ele geçirilen kırmızı üzerine siyah boya bezemeli seramik (black on red ware), bikrom seramik (bichrome ware), çizgili seramik-damarlı boya bezemeli seramik (streaked ware), mermer taklidi seramik-eburlu seramik (marbling ware) örnekleri üzerinden yapılan değerlendirmeler M.Ö. 7. yy.ın sonuna-M.Ö. 6. yy.a tarihlendirilmiştir.

Yukarıda verilen kültür kalıntılarının dışında; höyük yüzeyinden toplanan seramik ve yontma taş endüstrisi Geç Neolitik Dönem / Erken Kalkolitik Dönem, Geç Tunç Çağı, Protogeometrik Dönem ve Geometrik Dönemde de höyükte yerleşmenin olduğunu ortaya koymuştur. Önümüzdeki yıllarda yapılacak çalışmalarla söz konusu dönemlere ait yerleşimlerle ilgili daha fazla bilgi edileceği kesindir.

KAYNAKÇA

B. Aksoy ve O. Köse, 2005, "A site in the Seki Plateau (Lycia): Eceler Höyük" *Anatolia Antiqua* 13: 71-83.

İ. M. Akyurt, 1998, *M.Ö.2. Binde Anadolu'da Ölü Gömme Adetleri*, Ankara.

A. Aykurt, baskıda, "Karain Mağarası'nda Kalkolitik Çağ'da Literatürde *Cheese-Pot* Olarak Bilinen Kap! Geleneği" *Prof. Dr. Harun Taşkiran'a Armağan*.

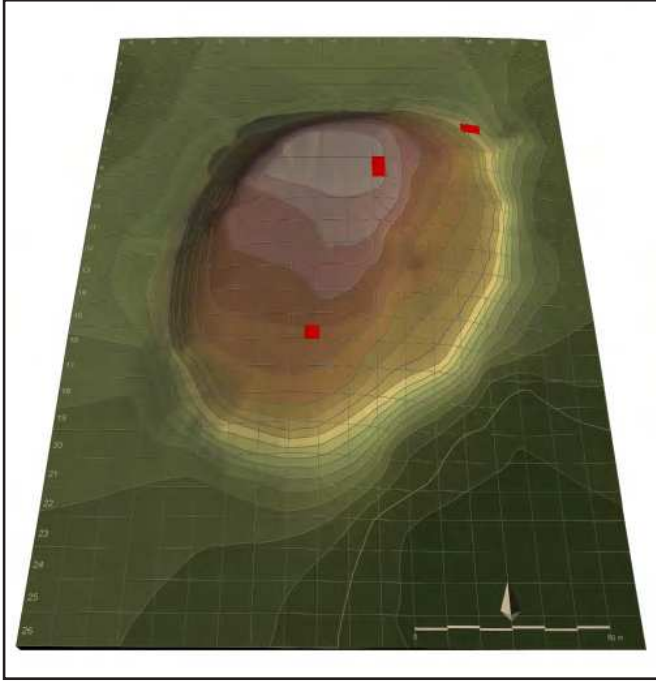
A. Aykurt ve K. Böyükulusoy, 2020, "Traces of Social Structure in the End of the EBA II period of the Aegean Region: Newly Discovered Public Buildings at Liman Tepe" B. Gür ve S. Dalkılıç (ed.), *Anadolu Prehistoryasına Adanmış Bir Yaşam: Jak Yakar'a Armağan. A Life Dedicated to Anatolian Prehistory: Festschrift for Jak Yakar*, 35-63. Ankara.

M. A. Basedow, 2000, *Beşik-Tepe: Das bronzezeitliche Gräberfeld*, Mainz am Rhein.

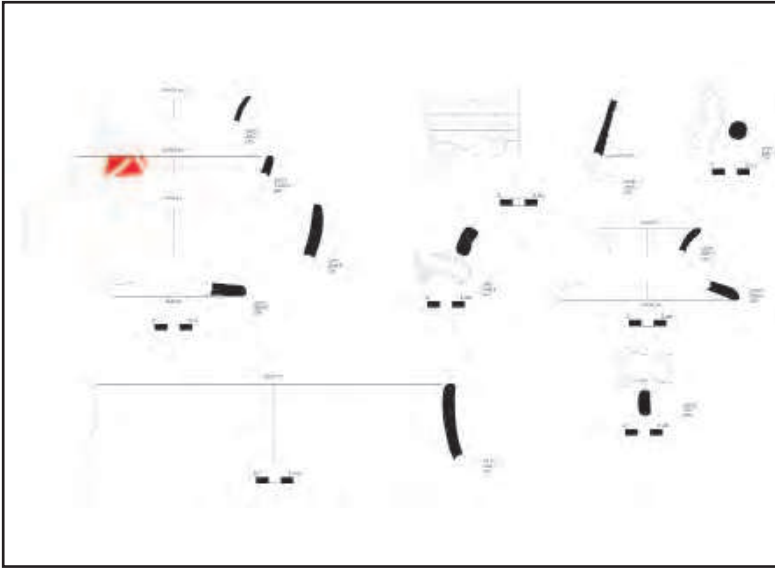
N. Bilgen, 2005, *Çavlum. Eskişehir Alpu Ovası'nda Bir Orta Tunç Çağı Mezarlığı*, Eskişehir.

- C. W. Blegen, J. L. Caskey ve M. Rawson, 1953, *Troy III: The Sixth Settlement*, Princeton.
- T.R. Bryce, 2005, *The Kingdom of the Hittites*, Oxford.
- J.J. Coulton, 1989, “Balboursa Survey” *Anatolian Studies* 39: 12–13.
- 1992, “Balboursa Survey 1988, 1990” *Araştırma Sonuçları Toplantısı* 9: 47–57.
- 1993, “North Lycia before the Romans” J. Borchhardt, G. Dobesch (ed.), *Akten des II. Internationals Lykien-Symposions*, Wien, 6.–12. Mai 1990, 79–85. Vienna.
- 1998, “Highland cities in south–west Turkey: the Oinoanda and Balboursa Surveys” R. Matthews (ed.), *Ancient Anatolia. Fifty Years’ Work by the British Institute of Archaeology at Ankara*, 225–236. London.
- M.S. Çakan, 2018, *Hastane Höyüğü Kazılarında Ele geçirilen Lydia Seramikleri Işığında M.Ö. 8–6. Yüzyıllar Arasında Thyateira Antik Kenti*, Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Arkeoloji Bölümü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Aydın.
- A. Erkanal-Öktü, 2018, *Panaztepe I Die Friedhöfe von Panaztepe (Text- Tafeln - Falttafeln)*, Ankara.
- C. Eslick, 1992, *Elmalı–Karataş I. The Neolithic and Chalcolithic Periods: Bağbaşı and Other Sites*, Bryn Mawr, PA.
- K. Emre, 1978, *Yanarlar Afyon Yöresinde Bir Hitit Mezarlığı*, Ankara.
- D. H. French, 2012, “Pre–Hellenistic Pottery of Seki–Çaltılar Area” J. J. Coulton (ed.), *The Balboursa survey and Settlement in Highland Southwest Anatolia. 2. The Balboursa survey: Detailed Studies and Catalogues*, 1–30. London.
- R.G. Gürtekin, 1998, *Lydia Seramiğindeki Yabancı Etkiler*, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Arkeoloji Bölümü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İzmir.
- R.G. Gürtekin–Demir, 2002, “Lydian Painted Pottery at Daskyleion” *Anatolian Studies* 52, 11–143.
- 2007, “Provincial Production of Lydian Painted Pottery” A. Çilingiroglu and A. Sagona (ed.), *Anatolian Iron Ages 6, The Proceedings of the Sixth Anatolian Iron Ages Colloquium Held at Eskişehir*, 16–20 August 2004 (Ancient Near Eastern Studies Supplement 20), Leuven, 47–77.
- 2011, “An Eastern Mediterranean Painting Convention in Western Anatolia: Lydian Black on Red” K. Duistermaat, I. Regulski (ed.), *Intercultural Contacts in the Ancient Mediterranean. Proceedings of the International Conference at the Netherlands–Flemish Institute in Cairo, 25th to 29th October, 2008*, 359–78. *Orientalia Lovaniensia Analecta*. Leuven.
- S. Lloyd, J. Mellaart, 1962, *Beycesultan. The Chalcolithic and Early Bronze Age Levels*, London.

- J. Mellaart, 1955, "Iron Age Pottery from Southern Anatolia" *Belleten* XIX/74: 115–136.
- M. J. Mellink, 1956, *A Hittite Cemetery at Gordion*, Philadelphia.
- 1967, "Excavations at Karataş–Semayük in Lycia, 1966" *American Journal of Archaeology* 71/3: 251–267.
- 1969, "Excavations at Karataş–Semayük in Lycia, 1968" *American Journal of Archaeology* 73/3: 319–331.
- 1995, "Homer, Lycia, and Lukka" S.P. Morris, J.B. Carter, (ed.), *The Ages of Homer. A Tribute to Emily Townsend Vermeule*, 33–42. Austin.
- R. Meriç, 1982, *Küçük Menderes Havzası'nın Tarihsel Coğrafyası*, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Arkeoloji Bölümü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İzmir.
- N. Momigliano, 2013, "Çaltılar Arkeolojik Projesi 2012/Çaltılar Archaeological Project" *ANMED Anadolu Akdenizi Arkeoloji Haberleri* 2013–11: 178–184.
- N. Momigliano, A. Greaves, T. Hodos, B. Aksoy, A. Brown, M. Kibaroglu, T. Carter, 2011, "Settlement History and Material Culture in Southwest Turkey: Report on the 2008–2010 Survey at Çaltılar Höyük (Northern Lycia)" *Anatolian Studies* 61: 61–121.
- M. Özsait, 2002, "1999–2000 Yılları (Göndürle Höyük) Harmanören Mezarlık Kazısı" *KST* 23/1: 327–340.
- J. Seeher 2000, *Die Bronzezeitliche Nekropole von Demircihöyük–Sariket, Tübingen*.
- A. Topbaş, T. Efe, A. İlaslı, 1998, "Salvage excavations of the Afyon Archaeological Museum, part 2: The Settlement of Karaoglan Mevkîi and the Early Bronze Age Cemetery of Kaklık Mevkii" *Anatolia Antiqua* VI: 21–94.
- M. Üyümez, Ö. Koçak, A. İlaslı, T. Çay, F. İşcan, 2007, "Afyonkarahisar'ın Doğusunda Önemli Bir Orta Tunç Çağı Nekropolü: Dede Mezarı" *Belleten* 71/262: 811–841.
- S. Yaylalı, E. Akdeniz, 2002, "Aphrodisias Müzesi'ndeki Karahisar Buluntuları" *Olba* VI: 1–40.

Çizim 1: Çaltılar Höyük 2021 yılı kazı alanlarını gösteren plan.

Çizim 2: Erken Tunç Çağı II sonu/IIIA seramik örnekleri.

Çizim 3: Geç Kalkolitik Dönem 1. mimari tabaka seramik örnekleri.

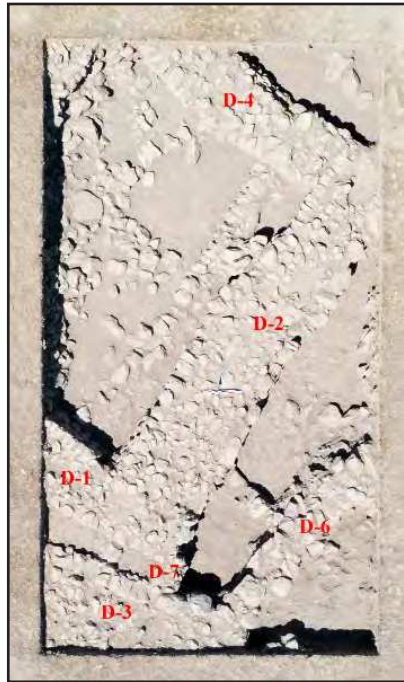

Resim 1: Çaltılar Höyük'ün konumu.

Resim 2: Çaltılar Höyük'ün kuzeydoğudan genel görünümü.

Resim 3: Arkaik Dönem yapısı.

Resim 4: Arkaik Dönem yapısından çıkan seramik örnekleri.

Resim 5: Arkaik Dönem döşemesi.

Resim 6: Erken Tunç Çağı II sonu/III'A'ya ait ağaç dikme deliklerinden oluşan mimari.

Resim 7: Geç Kalkolitik Dönem yerleşimi ve Geç Tunç Çağı küp mezarı.

Resim 8: Geç Kalkolitik Dönem 1. mimari tabakaya ait çömlük.

Resim 9: Geç Kalkolitik Dönem 2. mimari tabakası.

Resim 10: Geç Tunç Çağına tarihlenen küp mezarı.